

תנאי החתימה.

באוסטריה־אונגריה: לשנה: 10.50 קראנען, לחצי שנה: 5.25 קראנען, לרבע שנה: 2.70 קראנען.

ברוסיה: לשנה: 4 רו״כ, לחצי שנה: 2 רו״כ, לרבע שנה: 1 רו״כ.

בשאר ארצות: באשכנז לשנה: 9 מארק, באנגליה לשנה: 8 שילינג, בשאר ארצות לשנה: 11 פרנק, בארץ ישראל לשנה: 10 פרנק

החותמים לשנה שלמה יקבלו בסוף השנה תשורה יפה חנם.

דמי החתימה יוכלו לשלם גם לשעורין: 2 רובל בעת החתימה, ושני הרובל הנותר״ם בראשית הרבע השני (ובשאר ארצות בכסף המדינה לפי הקורס).

מחיר כל נומר 10 קאפ׳, 25 העללער.

עם „הפדגוג״:

באוסטריה־אונגריה:

לשנה: 15.50 קראנען, לחצי שנה: 7.75 קראנען, לרבע שנה 3.90 קראנען.

ברוסיה:

לשנה: 6 רו״כ, לחצי שנה: 3 רו״כ, לרבע שנה 1.50.

בשאר ארצות:

באשכנז לשנה: 13 מארק, באנגליה לשנה: 12 שיללינג, בשאר ארצות לשנה: 17 פרנק, בארץ ישראל לשנה: 16 פרנק.

בעד חלוף האדריסה 20 קאפ.

מחיר מודעות: בעד כל שורה קטנה פטיט 38 ה׳, 15 ק׳.

קְרַקוֹי, יום ד׳, ב׳ תשרי תרס״ג. גליון נ. Krakau, 23 September (10 September) 1903.

חֲלוֹם הָעֶבֶד.

(מִשִּׁירֵי לוֹנגפלו).

אֵין אוֹנִים, יְגַע מִכֹּבֶד הָעֹל
אָז יִכְרַע הָעֶבֶד כַּחוֹל.

כַּגְּבֹר אֵשׁ קַדַּחְתּוֹ וּבְלַהַב הַחֹם
אֶת אַרְצוֹ שָׁב לִרְאוֹת בַּחֲלוֹם.

וַיַּרְא: בִּגְאוֹן גַּלָּיו וּבְמִקְסַם הָאוֹר
הִתְפַּתֵּל שָׁם נִיגֶר הַיְאוֹר,

אֶל תַּחַת צֵל תְּמָרִים בְּמוֹרַד בִּכָּר,
וְאוֹרְחָה שָׁם עוֹלָה בָּהָר,

בִּשְׁאוֹן הַמְנַעַנְעִים, בְּקוֹל עָלֵז, קוֹל רָם —
זוּ אַרְצוֹ — בָּהּ הָיָה קְצִין עָם.

וְאֶת אִשְׁתּוֹ שָׁב לִרְאוֹת וְאֶת בָּנָיו גַּם הֵם
הָעוֹמְדִים מִסָּבִיב לָאֵם.

יָגִילוּ הַבָּנִים: אָבִינוּ זֶה שָׁב!
יִתְרַפְּקוּ, יָרִיעוּ: הוֹי, אָב!

וַתִּזֹּל אָז דִּמְעַת הָעֶבֶד הַנָּם,
וַתִּנְעַץ בְּשִׁכְבַת חוֹל חָם.

עַל סוּס קַל יִנָּשֵׂא בְּגַיְא וּבָהָר,
וּלְסוּסוֹ זֶה רֶסֶן הַיָּקָר.

מִדַּהֲרוֹת דַּהֲרוֹת סוּסוֹ הֶעָז
יְצַלְצֵל נְדַן חַרְבּוֹ, נְדַן פָּז.

אַךְ סוּסוֹ לֹא יִיעַף, וּבְהוֹסִיפוֹ טוּשׁ
כְּבָר הִקְרִיב עַד אָהֳלֵי כוּשׁ.

פֹּה יַעַר הַתְּמָרִים, הַיַּעַר הָרָם,
שָׁם מֶרְחֲבֵי תְכֵלֶת הַיָּם.

וַיַּקְשֵׁב אֶת שַׁאֲגַת הַכְּפִירִים, וִילֵל
הַצָּבוּעַ בַּחֹשֶׁךְ כַּלֵּיל,

וּשְׁאוֹן רֶגֶשׁ סוּסֵי־הַיְאוֹר בְּאָגָם,
מִסְתַּתֵּר בַּסּוּף וְאַגְמוֹן רָם.

בִּתְרוּעוֹת עַלִּיזִים אֵין קֵצֶה, אֵין סוֹף
קִדְּמוּהוּ קוֹל שׁוֹפָר, קוֹל תֹּף —

כְּמְבַשְּׂרֵי גְאֻלָּה בִּיעָרוֹת אֵין קֵץ
הֵרִיעוּ כָּל טַרְפֵּי הָעֵץ,

וּבְמִדְבַּר הַיְשִׁימוֹן, שֶׁשְּׁטָפוֹ הָאוֹר,
שָׁם חָלַף קוֹל קוֹרֵא לִדְרוֹר,

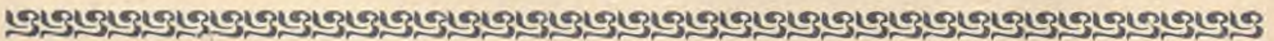
קוֹל קוֹרֵא לְבָנִים כִּי הֵאִיר הַיּוֹם —
וּפָנָיו נָהֲרוּ בַּחֲלוֹם.

וּבְגִילַת לִבּוֹ לֹא הִרְגִּישׁ עוֹד,
כִּי חָרַשׁ עַל גַּבּוֹ הַשּׁוֹט,

וּבְנֹגַעַת בּוֹ רֶגֶל רוֹמְסֵהוּ לֹא קָם
מִשְּׁנָתוֹ הָעֶבֶד הַנָּם.

וְלֹא שָׁמַע קוֹל נוֹגֵשׂ בְּדַבְּרוֹ רְתֵת:
„הוֹצִיאוּ הַפֶּגֶר הַמֵּת!"

שָׁאוּל טְשֶׁרְנִיחוֹבְסְקִי.

הַבֵּן הַטּוֹב.

(סִפּוּר).

מֵאֵת

אֶדְמֹנְדוֹ דֵּי אַמִיצִים.

נַעַר אֶחָד הָיָה בְּעִיר פְלוֹרֶנְצְיָה, נַעַר בֶּן שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה, יְפֵה תֹאַר וְקוֹמָה, שַׂעֲרוֹת רֹאשׁוֹ שְׁחוֹרוֹת, עֵינָיו גְּדוֹלוֹת וַעֲמֻקּוֹת, פָּנָיו צַחִים וּמְפִיקִים חֵן וָנֹעַם. הוּא הָיָה הַבֵּן הַבְּכוֹר לְאַחַד הָעוֹבְדִים עַל מְסִלַּת הַבַּרְזֶל, קַרְלוֹ שְׁמוֹ. אָבִיו שְׁלָחָהוּ אֶל בֵּית הַסֵּפֶר וַיִּלְמַד הַנַּעַר בִּשְׁקִידָה רַבָּה וַיַּעַשׂ חַיִל בְּלִמּוּדוֹ. וְכַאֲשֶׁר מָלְאוּ לוֹ שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה לָמַד כְּבָר בַּמַּחְלָקָה הָרְבִיעִית. קַרְלוֹ הִתְפַּרְנֵס מֵעֲבוֹדָתוֹ בְּדֹחַק, כִּי בָנִים וּבָנוֹת רַבִּים הָיוּ לוֹ וּמַשְׂכֻּרְתּוֹ מִצְעָרָה וְלֹא הִסְפִּיקָה לְמַלֵּא אֶת כָּל מַחְסוֹרָיו. וְקַרְלוֹ אָהַב מְאֹד אֶת בְּנוֹ הַבְּכוֹר וַיֶּרֶב לְהַרְאוֹת לוֹ אוֹתוֹת אַהֲבָה וָחֶסֶד. אַךְ הַכְבֵּד הִכְבִּיד עָלָיו אֶת עֹל הַלִּמּוּדִים. וַיְצַוֵּהוּ לַעֲבֹד עֲבוֹדַת הַלִּמּוּדִים בִּשְׁקִידָה רַבָּה, לְמַעַן יַשְׁלִים אֶת חֹק הַלִּמּוּדִים בְּיִתְרוֹן הַכֹּשֶׁר כְּאַחַד הַתַּלְמִידִים הָרִאשׁוֹנִים בַּמַּחְלָקָה, וּמָצָא לוֹ אֵיזוֹ עֲבוֹדָה וּמִשְׂרָה, וְהָיָה לוֹ לְעֵזֶר לְעֵת זִקְנָה לְכַלְכֵּל אֶת בְּנֵי בֵיתוֹ. וְאַף כִּי לָמוֹד לָמַד הַנַּעַר תָּמִיד בִּשְׁקִידָה וָחֵשֶׁק רַב, עוֹרְרָהוּ אָבִיו לִלְמֹד בִּשְׁקִידָה יוֹתֵר רַבָּה וּבְחֵשֶׁק יוֹתֵר גָּדוֹל.

קַרְלוֹ הָיָה אִישׁ בָּא בַּיָּמִים, אַךְ שַׂעֲרַת רֹאשׁוֹ וּזְקָנוֹ הִלְבִּינוּ זֶה כְּבָר. וְזִקְנָה קָפְצָה עָלָיו בְּלֹא עֵת מֵהָעֲבוֹדָה הָרַבָּה וְהַקָּשָׁה, אֲשֶׁר עָבַד תָּמִיד לְמַלֵּא מַחְסוֹרֵי מִשְׁפַּחְתּוֹ; וְיַעַן כִּי מַשְׂכֻּרְתּוֹ, אֲשֶׁר קִבֵּל מִבַּעֲלֵי הַמְּסִלָּה, לֹא הִסְפִּיקָה לוֹ דֵּי מַחְסוֹרוֹ, בִּקֵּשׁ וּמָצָא לוֹ עוֹד עֲבוֹדָה פְּרָטִית, לְהַעְתִּיק כְּתָבִים שׁוֹנִים בִּכְתָב נָקִי, וַיֵּשֶׁב כָּפוּף עַל עֲבוֹדָתוֹ זֹאת עַד חֲצוֹת לָיְלָה. בַּיָּמִים הָאַחֲרוֹנִים קִבֵּל עֲבוֹדָה מִמּוֹצִיא עִתּוֹנִים וּסְפָרִים שׁוֹנִים, לִכְתֹּב בִּכְתָב נָקִי וְיָפֶה, בְּאוֹתִיּוֹת גְּדוֹלוֹת וּבְרוּרוֹת אֶת כְּתֹבוֹת (אַדְרִיסָאוֹת) הַמְּנוּיִם הַמְקַבְּלִים אֶת הָעִתּוֹנִים וְהַסְּפָרִים הָהֵם וּשְׂכָרוֹ — שָׁלֹשׁ לִירוֹת בְּעַד חֲמֵשׁ מֵאוֹת כְּתֹבוֹת. אַךְ הָעֲבוֹדָה הַזֹּאת הֶחֱלִישָׁה אֶת כֹּחוֹ מְאֹד.

— עֵינַי תִּכְהֶינָה מֵרְאוֹת — הִתְאוֹנֵן קַרְלוֹ בְּאָזְנֵי בְנֵי הַבַּיִת, — הָעֲבוֹדָה בַּלַּיְלָה מְמָרֶרֶת אֶת חַיַּי מְאֹד.

וַיֹּאמֶר אֵלָיו בְּנוֹ:

— הָבָה, אַבָּא, אָנֹכִי אֶכְתֹּב תַּחְתֶּיךָ; הֲלֹא יָדַעְתָּ, אַבָּא, כִּי יוֹדֵעַ אֲנִי לִכְתֹּב כְּתָב יָפֶה וְנָקִי כָּמוֹךָ.

אַךְ אָבִיו עָנָהוּ:

— לֹא, בְּנִי; עָלֶיךָ לִלְמֹד וְלַחֲזֹר עַל שִׁעוּרֶיךָ. לִמּוּדֶיךָ חֲשׁוּבִים הַרְבֵּה יוֹתֵר מִן הָאַדְרִיסָאוֹת הָאֵלֶּה. וַאֲנִי חָלִילָה לִּי לִגְזֹל מֵעִתְּךָ הַיְקָרָה אֲפִילוּ שָׁעָה אַחַת בַּיּוֹם לַעֲבוֹדָה הַזֹּאת.

וְהַנַּעַר יָדַע, כִּי אָבִיו לֹא יְשַׁנֶּה אֶת מוֹצָא שְׂפָתָיו, וְעַל כֵּן לֹא הוֹסִיף לְהַפְצִיר בּוֹ. אַךְ הוּא מָצָא לוֹ עֵצָה לַעֲזוֹר לְאָבִיו מִבְּלִי אֲשֶׁר יֵדַע וְיִתְבּוֹנֵן מְאוּמָה. הוּא יָדַע כִּי בְּכָל חֲצוֹת לַיְלָה גּוֹמֵר אָבִיו אֶת עֲבוֹדָתוֹ וְהוֹלֵךְ אֶל חֲדַר־מִשְׁכָּבוֹ לַעֲלוֹת עַל מִטָּתוֹ וּלְהַחֲלִיף כֹּחַ. כַּאֲשֶׁר יַכֶּה פַּעֲמוֹן הַשָּׁעוֹן אֶת הַשָּׁעָה הַשְּׁתֵּים עֶשְׂרֵה, שׁוֹמֵעַ הוּא תָּמִיד קוֹל טַלְטוּל הַכִּסֵּא וְקוֹל פַּעֲמֵי אָבִיו הַהוֹלֵךְ לְאַט אֶל חֲדַר מִשְׁכָּבוֹ.

וּבַלַּיְלָה הַהוּא חִכָּה הַנַּעַר עַד אֲשֶׁר שָׁכַב אָבִיו עַל מִטָּתוֹ וַיֵּרָדֵם. אָז קָם וְלָבַשׁ אֶת בְּגָדָיו בַּלָּאט וַיֵּלֶךְ לוֹ חֶרֶשׁ עַל בְּהוֹנוֹת רַגְלָיו אֶל הַחֶדֶר אֲשֶׁר אָבִיו עוֹבֵד שָׁם. וַיַּדְלֵק אֶת הַמְּנוֹרָה וַיֵּשֶׁב אֶל שֻׁלְחַן הַכְּתִיבָה, אֲשֶׁר עָלָיו גַּל שֶׁל מַעֲטָפוֹת וּרְשִׁימוֹת הָאַדְרִיסָאוֹת וַיִּכְתֹּב. וַיְחַקֶּה הֵיטֵב אֶת כְּתָב יַד אָבִיו. הָעֲבוֹדָה הַזֹּאת נָעֲמָה לוֹ מְאֹד. כַּעֲבֹר זְמַן מָה חָשׁ קֹר בְּיָדָיו וַיְשַׁפְשֵׁף אוֹתָן זוֹ בָּזוֹ עַד אֲשֶׁר הִתְחַמְּמוּ, וְאַחַר שָׁב לַעֲבוֹדָתוֹ בִּתְשׁוּקָה רַבָּה. כַּעֲבֹר שָׁעוֹת אֲחָדוֹת אָסַף אֶת הַמַּעֲטָפוֹת אֲשֶׁר כָּתַב עֲלֵיהֶן אֶת הָאַדְרִיסָאוֹת וַתִּהְיֶינָה לְגַל גָּדוֹל. אָזְנָיו שׁוֹמְעוֹת נַחֲרַת הַיְשֵׁנִים וּשְׂחוֹק שֶׁל רָצוֹן מְרַחֵף עַל שְׂפָתָיו. הִנֵּה כָּתַב כְּבָר אַדְרִיסָאוֹת רַבּוֹת, מֵאָה וְשִׁשִּׁים בְּמִסְפָּר. וּמְחִיר עֲבוֹדָתוֹ לִירָה אַחַת. אָז הֵשִׁיב אֶת הָעֵט לִמְקוֹמוֹ וַיְכַבֶּה אֶת הַמְּנוֹרָה וַיָּשָׁב בַּלָּאט עַל בְּהוֹנוֹת רַגְלָיו אֶל מִטָּתוֹ.

מִמָּחֳרַת הַיּוֹם, לְעֵת הַצָּהֳרַיִם, נִגַּשׁ קַרְלוֹ אֶל הַשֻּׁלְחָן, וְהוּא שָׂמֵחַ וְטוֹב לֵב, וְלֹא הִתְבּוֹנֵן מְאוּמָה. אֶת עֲבוֹדַת הַכְּתִיבָה עָבַד בְּלִי חֶמְדָּה וּבְלִי כַוָּנָה, כִּמְכוֹנָה הָעוֹשָׂה אֶת מְלַאכְתָּהּ בְּלִי דַעַת וְחֶשְׁבּוֹן. הוּא כָּתַב בְּכָל לַיְלָה שָׁעוֹת אֲחָדוֹת עַד אֲשֶׁר עָיֵף, וְלֹא הָיָה מוֹנֶה מִסְפַּר הַמַּעֲטָפוֹת הַכְּתוּבוֹת עַד יוֹם הַמָּחֳרָת. וַיֵּשֶׁב אֶל הַשֻּׁלְחָן בְּלֵב שָׂמֵחַ וַיִּמְחָא בְּיָדוֹ עַל שְׁכֶם בְּנוֹ וַיֹּאמַר:

— הִנֵּה דְּזוּלִיָּה, עוֹד כֹּחַ בִּידֵי אָבִיךָ לַעֲבֹד עֲבוֹדָה! אֶמֶשׁ כָּתַבְתִּי בִּשְׁלִישׁ יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר בְּכָל לַיְלָה. אוֹת הוּא כִּי יָדַי מְהִירוֹת עוֹד לִכְתֹּב וְעֵינַי מֵיטִיבוֹת עוֹד לִרְאוֹת.

אַךְ דְּזוּלִיָּה לֹא עָנָה דָבָר וּבְלִבּוֹ אָמַר:

„כֵּן, אַבָּא מִסְכֵּן, עֶזְרָתִי דְרוּשָׁה לְךָ מְאֹד, כִּי הִיא תָּבִיא לְךָ שָׂכָר וְגַם תַּרְבֶּה לְךָ עָצְמָה, בְּהַאֲמִינְךָ כִּי עוֹד רַב כֹּחֲךָ לַעֲבוֹדָה, וְהָיִיתָ אַךְ שָׂמֵחַ. כֵּן! וַאֲנִי אוֹסִיף לִהְיוֹת לְךָ לְעֵזֶר".

וְהַהַצְלָחָה עָמְדָה לוֹ וַיִּתְעוֹרֵר גַּם בַּלַּיְלָה הַשֵּׁנִי בַּשָּׁעָה הַשְּׁתֵּים עֶשְׂרֵה וַיֵּשֶׁב וַיִּכְתֹּב. כָּכָה עָשָׂה לֵילוֹת רַבִּים כְּסִדְרָם. אָבִיו לֹא הִתְבּוֹנֵן מְאוּמָה, וְרַק פַּעַם אַחַת אַחֲרֵי סְעֻדַּת הָעֶרֶב קָרָא בְּתִמָּהוֹן:

— נִפְלָא הַדָּבָר, כִּי בַּלֵּילוֹת הָאַחֲרוֹנִים בּוֹלַעַת הַמְּנוֹרָה נֵפְט הַרְבֵּה יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר עַד כֹּה.

דְּזוּלִיָּה נִבְהַל רֶגַע, אַךְ הַשִּׂיחָה נִפְסְקָה, וְהוּא הוֹסִיף לַעֲבֹד אֶת עֲבוֹדָתוֹ כְּבָרִאשׁוֹנָה.

כַּאֲשֶׁר מָנַע דְּזוּלִיָּה שֵׁנָה מֵעֵינָיו בַּלֵּילוֹת וְלֹא הֶחֱלִיף כֹּחַ כָּרָאוּי, הָיָה קָם בַּבֹּקֶר עָיֵף וְיָגֵעַ, וּבְלָמְדוֹ בָּעֶרֶב אֶת שִׁעוּרָיו הִתְאַמֵּץ בְּכָל כֹּחוֹ לְבַל יֵרָדֵם עַל סְפָרָיו וּמַחְבָּרוֹתָיו. וּפַעַם אַחַת בָּעֶרֶב, וְזֹאת הָיְתָה הַפַּעַם הָרִאשׁוֹנָה בִּימֵי חַיָּיו, נִמְנֵם מְעַט בְּשָׁעָה שֶׁיָּשַׁב וְהֵכִין אֶת שִׁעוּרוֹ.

— דְּזוּלִיָּה, דְּזוּלִיָּה, — קָרָא אָבִיו וַיִּמְחָא בְּכַפָּיו, — הֲלֹא תֵבוֹשׁ, הֲלֹא תִכָּלֵם? הֵן לֹא גָּמַרְתָּ עוֹד לְהָכִין אֶת שִׁעוּרֶיךָ!

דְּזוּלִיָּה הִתְעוֹרֵר וַיָּשָׁב אֶל לִמּוּדוֹ. אַךְ הַדָּבָר הַזֶּה קָרָה גַם בַּיָּמִים הַבָּאִים לְעִתִּים קְרוֹבוֹת: הוּא הָיָה מְנַמְנֵם כְּפַעַם בְּפַעַם בְּשִׁבְתּוֹ אֶל סְפָרָיו. גַּם הָיָה מְאַחֵר לָקוּם מִמִּשְׁכָּבוֹ מֵאֲשֶׁר הִסְכִּין עַד כֹּה, אֶת שִׁעוּרָיו לָמַד בְּהִפָּזוֹן וּבִדְאָגָה, וְכָל הֲלִיכוֹתָיו בַּבַּיִת הָיוּ בַּעֲצַלְתַּיִם. אָבִיו הִתְבּוֹנֵן אֵלָיו בִּדְאָגָה וְחָשַׁב הַרְבֵּה מַחְשָׁבוֹת עַל אוֹדוֹתָיו וּלְסוֹף גָּעַר בּוֹ וַיְדַבֵּר אֵלָיו קָשׁוֹת, אֲשֶׁר לֹא שָׁמַע הַנַּעַר עוֹד מִיָּמָיו.

— דְּזוּלִיָּה! — אָמַר אֵלָיו בְּאַחַד הַיָּמִים, — מַה זֶּה הָיָה לְּךָ, כִּי חָדַלְתָּ לְהָכִין אֶת שִׁעוּרֶיךָ, כַּאֲשֶׁר הִסְכַּנְתָּ בַּיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים? רוֹאֶה אֲנִי, כִּי רוּחַ אַחֶרֶת הָיְתָה אִתְּךָ וּלְנַעַר אַחֵר נֶהְפַּכְתָּ; וְאוּלָם זְכֹר וְאַל תִּשְׁכַּח, כִּי כֹחוֹתַי הוֹלְכִים וְדַלִּים וְעָלֶיךָ לִהְיוֹת מִשְׁעָן לְאַחֶיךָ הַקְּטַנִּים. שִׂים לִבְּךָ אֵפוֹא, דְּזוּלִיָּה, עַל דַּרְכֶּךָ.

כִּשְׁמֹעַ הַנַּעַר אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הִתְעַצֵּב אֶל לִבּוֹ מְאֹד.

— כֵּן הוּא, — אָמַר בְּלִבּוֹ — לֹא אוֹסִיף עוֹד לַעֲשׂוֹת כַּדָּבָר הַזֶּה. אֶעֶזְבָה נָּא אֶת הָעֲבוֹדָה הַזֹּאת וְאָשׁוּב לִלְמֹד בִּשְׁקִידָה כְּבָרִאשׁוֹנָה.

אוּלָם בְּאוֹתוֹ יוֹם, כַּאֲשֶׁר הָיוּ כָּל בְּנֵי הַמִּשְׁפָּחָה מְסֻבִּים אֶל הַשֻּׁלְחָן לַאֲרֻחַת הַצָּהֳרַיִם, אָמַר קַרְלוֹ בְּשִׂמְחָה:

— הַיְדַעְתֶּם, מַחֲמַדַּי, כִּי בַּחֹדֶשׁ הַזֶּה הִשְׂתַּכַּרְתִּי בַּעֲבוֹדַת הַכְּתִיבָה כִּשְׁנַיִם וּשְׁלֹשִׁים לִירָה יוֹתֵר מִבַּחֹדֶשׁ הַקֹּדֶם! — וּבְדַבְּרוֹ אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הוֹצִיא מִכִּיסוֹ קֻפְסָה קְטַנָּה מְלֵאָה סֻכָּרִיּוֹת, אֲשֶׁר קָנָה לְחַלֵּק לַיְלָדִים, מִשִּׂמְחַת לִבּוֹ עַל הַשָּׂכָר אֲשֶׁר נוֹסַף לוֹ בַּחֹדֶשׁ הַזֶּה; וְהַיְלָדִים, בִּרְאוֹתָם אֶת הַסֻּכָּרִיּוֹת, מָחֲאוּ כָף מֵרֹב שִׂמְחָה וָגִיל.

אָז אָמַר דְּזוּלִיָּה בְּלִבּוֹ:

„אָבִי הַיָּקָר, גַּם בַּיָּמִים הַבָּאִים אוֹסִיף לַעֲשׂוֹת כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתִי עַד כֹּה. בַּיּוֹם אֶשְׁתַּדֵּל לִלְמֹד הֵיטֵב כְּבָרִאשׁוֹנָה, וּבַלַּיְלָה אוֹסִיף לִכְתֹּב בַּעַדְךָ".

וְקַרְלוֹ הוֹסִיף:

— שְׁתַּיִם וּשְׁלֹשִׁים לִירָה יוֹתֵר — זוֹהִי הוֹסָפָה יָפָה! אַךְ זֶה הוּא הַמַּעֲצִיב אֶת רוּחִי בַּעֲצְלוּתוֹ וּבְכָל הֲלִיכוֹתָיו, — אָמַר בְּהַרְאוֹתוֹ עַל דְּזוּלִיָּה.

וּדְזוּלִיָּה הֶחֱרִישׁ וַיִּתְאַמֵּץ לַעֲצֹר בְּעַד הַדְּמָעוֹת אֲשֶׁר עָלוּ בְּעֵינָיו, וְלִבּוֹ שָׂמֵחַ וְנֶעֱצָב בּוֹ יָחַד.

וְכֵן הוֹסִיף לִכְתֹּב בַּלַּיְלָה וּלְשַׁנֵּן אֶת שִׁעוּרָיו בַּיּוֹם בְּכָל מַאֲמַצֵּי כֹחוֹ.

אַךְ הָעֲבוֹדָה הַקָּשָׁה אֲשֶׁר עָבַד הַנַּעַר, פָּעֲלָה עָלָיו לְרָעָה. פָּנָיו נָפְלוּ, עֵינָיו שָׁקְעוּ בְּחוֹרֵיהֶן, וְכָל בְּשָׂרוֹ הָלַךְ הָלוֹךְ וָדַל. שְׁנֵי יְרָחִים עָבְרוּ עָלָיו בָּעֲבוֹדָה הַזֹּאת. וְאָבִיו לֹא חָדַל מֵהִתְאוֹנֵן עָלָיו וּמְגָעֵר בּוֹ יוֹם יוֹם, וַיַּבֵּט אֵלָיו בְּכַעַס וָבוּז. פַּעַם אַחַת הָלַךְ קַרְלוֹ אֶל הַמּוֹרֶה וַיִּשְׁאַל אֶת פִּיו: הֲיַעֲשֶׂה בְנוֹ חַיִל בְּלִמּוּדָיו אִם לֹא? וְהַמּוֹרֶה עָנָהוּ:

— כֵּן, הוּא עוֹשֶׂה חַיִל בְּלִמּוּדָיו, כִּי כִשְׁרוֹנוֹת טוֹבִים לוֹ. אַךְ בִּשְׁנֵי הַיְּרָחִים הָאַחֲרוֹנִים אֵינֶנּוּ שׁוֹקֵד עַל לִמּוּדָיו כַּאֲשֶׁר עַד כֹּה. וְיֵשׁ שֶׁהוּא מְנַמְנֵם וּמְפַהֵק בִּשְׁעַת הַלִּמּוּד וְתָמִיד הוּא עָיֵף וְנָבוֹךְ מְאֹד. חִבּוּרָיו קְצָרִים יוֹתֵר מִדַּי, וְהֵם כְּתוּבִים בְּחִפָּזוֹן וּבְהִתְרַשְּׁלוּת; לוּ שָׁקַד יוֹתֵר, כִּי אָז הִרְבָּה לַעֲשׂוֹת חַיִל בְּלִמּוּדָיו.

בָּעֶרֶב הַהוּא קָרָא קַרְלוֹ אֶת דְּזוּלְיָה אֵלָיו וַיְדַבֵּר אִתּוֹ קָשׁוֹת, אֲשֶׁר לֹא דִבֶּר עוֹד בְּאָזְנָיו עַד כֹּה.

— עֵינֶיךָ הָרוֹאוֹת, דְּזוּלְיָה, כִּי הִנְנִי עוֹבֵד בְּכָל כֹּחִי וְגַם יוֹתֵר מִכֹּחִי, לְכַלְכֵּל אֶת מִשְׁפַּחְתֵּנוּ. וְאַתָּה אֵינְךָ שָׂם אֶת לִבְּךָ לָדַעַת וּלְהָבִין, כִּי גַם עָלֶיךָ לַעֲמֹל בְּלִמּוּדֶיךָ, לְמַעַן תּוּכַל לַעֲזֹר לִי אַחֲרֵי כֵן; אֵין זֹאת, כִּי אֵין אַהֲבָה בְּלִבְּךָ אֵלַי וְאֶל אַחֶיךָ וְאַחְיוֹתֶיךָ הַקְּטַנִּים וְגַם אֶת אִמְּךָ לֹא תֶאֱהַב כְּאַהֲבַת בֵּן!

— אָנָּא, אַבָּא, אַל נָא תְדַבֵּר אֵלַי כַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה!

— קָרָא הַנַּעַר וּבְכִי מַר פָּרַץ מִגְּרוֹנוֹ. בָּרֶגַע הַהוּא אָמַר לְהוֹדוֹת לִפְנֵי אָבִיו עַל הַכֹּל.

אַךְ אָבִיו הִפְסִיקוֹ בְּאָמְרוֹ:

— הֲלֹא יָדַעְתָּ מַה קָּשִׁים הָיוּ לָנוּ הַחַיִּים גַּם עַד הֵנָּה. וְעַתָּה עָלַי לְהוֹסִיף וְלַעֲבֹד עֲבוֹדָה רַבָּה מֵאֲשֶׁר עַד כֹּה: אָנֹכִי אָמַרְתִּי, כִּי אֲקַבֵּל בְּשָׁנָה זוּ מִבַּעֲלֵי הַמְסִלָּה מֵאָה לִירָה לְפָרָס, וְעַתָּה נוֹדַע לִי, כִּי לֹא אֲקַבֵּל מְאוּמָה.

בִּשְׁמֹעַ דְּזוּלְיָה אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה שָׁב וְנִחַם מֵחֶפְצוֹ.

„לֹא, אָבִי הַטּוֹב, — אָמַר בִּלְבָבוֹ, — כִּי הַסְתֵּר אַסְתִּיר אֶת סוֹדִי, לְמַעַן אוּכַל לְהוֹסִיף וְלַעֲזֹר לְךָ. בְּכָל כֹּחִי אֶתְאַמֵּץ לְגָמְלְךָ טוֹב, חֵלֶף הַיָּגוֹן וְהַתַּמְרוּרִים אֲשֶׁר הִשְׂבַּעְתִּיךָ. לָמוֹד אֶלְמַד בְּבֵית הַסֵּפֶר בְּכָל מְאֹדִי, לְמַעַן אֲשֶׁר יַעֲלוּנִי הַמּוֹרִים לַמַּחְלָקָה הַגְּבֹהָה, וְאָז הֲלֹא יִקְרְבוּ הַיָּמִים שֶׁאוּכַל גַּם אֲנִי לְהִשְׂתַּכֵּר. כֵּן, נָחוּץ מְאֹד לַעֲזֹר לְךָ, כִּי בְלִי עֶזְרָה לֹא תוּכַל עֲמֹד.

(סוֹף יָבֹא).

תַּרְגּוּם יִשְׂרָאֵל שָׁף.

מַלְאֲכֵי הַשַּׁבָּת.

(אַגָּדָה).

III.

הַמַּלְאָךְ הָרָע.

עָבְרוּ שָׁנִים רַבּוֹת....

יִשְׂרָאֵל הָלַךְ בַּגּוֹלָה, נַחֲלָתוֹ הָיְתָה לִמְשִׁסָּה, אַרְצוֹ — לְזָרִים...

לֹא עַל עֲבוֹדַת אֲדָמָה יִחְיֶה עוֹד הָעִבְרִי הַנּוֹדֵד, כִּי אִם עַל מְלֶאכֶת כַּפַּיִם וּסְחַר יָדַיִם, וַתִּשַּׁח קוֹמָתוֹ וַיֶּחֱוְרוּ פָּנָיו, וַיְהִי מַרְאֵהוּ רַע מְאֹד...

וַיִּשְׁבְּתוּ חַגָּיו וְשַׁבְּתוֹתָיו וְלֹא נִשְׁמְעוּ עוֹד מִפִּיו בִּלְתִּי אִם אֲנָחוֹת וַאֲנָקוֹת, מַכְאִיבוֹת לֵב וּמַדְאִיבוֹת נָפֶשׁ...

וַתָּבֹא הַשַּׁבָּת אֶל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הָעֲזוּבָה מִבָּנֶיהָ, וַתְּבַקְשֵׁם שָׁם וְלֹא מְצָאָתַם. וַתֵּפֶן אֶל הָעָם הַזָּר הַיּוֹשֵׁב בָּאָרֶץ, וַיֹּאמְרוּ לָהּ: לֹא יְדַעֲנוּךְ!

וַתֹּאמֶר הַשַּׁבָּת: אִם אוֹהֲבַי וְשׁוֹמְרַי הָלְכוּ בַּגּוֹלָה, — הָבָה, אֵלְכָה גַּם אֲנִי אַחֲרֵיהֶם, וַהֲנִיחוֹתִי לָהֶם מֵעָצְבָּם וְנִחַמְתִּים מִיגוֹנָם, וְנָתַתִּי תִקְוָה בְּלִבָּם לְיָמִים טוֹבִים. וְהָיָה בָהֶם כֹּחַ לִסְבֹּל.

וַתַּעֲבֹר הַשַּׁבָּת עִם הַמַּלְאָךְ הַהוֹלֵךְ בְּעִקְּבוֹתֶיהָ אֲרָצוֹת וְיַמִּים וַתָּבוֹא בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי בָּעֶרֶב עַד נְהָרוֹת בָּבֶל וַתָּסַר אֶל בֵּית יְהוּדִי.

הַיּוֹם הָיָה יוֹם חַם מְאֹד. הַשֶּׁמֶשׁ בָּעֲרָה כַּתַּנּוּר, וְהָרוּחַ הֵרִימָה עַמּוּדֵי אָבָק וָחוֹל וַתִּשָּׂאֵם וַתְּפִיצֵם בָּאֲוִיר, וַיָּבֹא הָאָבָק בְּפִי הָאֲנָשִׁים וּבְעֵינֵיהֶם וַיְמָרְרֵם וַיַּכְאִיבֵם מְאֹד.

וְהָאֲנָשִׁים עוֹבְדִים אֶת עֲבוֹדָתָם: אֶגְלֵי זֵעָה גְּדוֹלִים יוֹרְדִים מֵעַל פְּנֵיהֶם וּמִתְבּוֹלְלִים בָּאָבָק וּבַחוֹל וּמַשְׁחִירִים אוֹתָם, וְהָיוּ פְּנֵיהֶם לְזַוָעָה לְכָל רוֹאֵיהֶם; וְרַק בִּנְטוֹת הַשֶּׁמֶשׁ לַעֲרֹב, — וַיִּשְׁקֹט הָרוּחַ מְעַט, וַיָּנַח הָאָבָק — אָז חָשׁוּ בְּנֵי הָאָדָם, כִּי הָיְתָה לָהֶם הָרְוָחָה.

וַתָּבֹא הַשַּׁבָּת אֶל תּוֹךְ הַבַּיִת...

שִׁמְשׁוֹת הַחַלּוֹן הַקָּטָן מְכֻסּוֹת בְּאָבָק רַב מְאֹד... הָרִצְפָּה לֹא נְקִיָּה; יַלְדֵי הַבַּיִת צוֹעֲקִים וּמִתְקוֹטְטִים וּמַכִּים

אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ, וְהָאִשָּׁה נִרְגֶּנֶת מְאֹד וּמְבַקֶּשֶׁת אֶת נַפְשָׁהּ לָמוּת...

וְהַחֹשֶׁךְ בַּבַּיִת הוֹלֵךְ וָרָב. קַוֵּי הַשֶּׁמֶשׁ הַשּׁוֹקַעַת לֹא יַחְדְּרוּ דֶרֶךְ הַשִּׁמְשׁוֹת הָאֲפֵלוֹת, הַשָּׁאוֹן הוֹלֵךְ וְגָדוֹל, וְהָאִשָּׁה מִתְיַפַּחַת וְקוֹרְאָה בַאֲנָחָה: אוֹיָה לִי וּלְשַׁבְּתוֹתַי הַנִּשְׁבָּתוֹת...

וַתִּתְעוֹרֵר הַשַּׁבָּת לִשְׁמֹעַ שְׂמָחָה יוֹצֵא מִפִּי הָאִשָּׁה, וַתִּקְרָא לָרוּחַ וַתֹּאמַר: פְּחִי בְּאָבָק הַמְכַסֶּה אֶת שִׁמְשׁוֹת הַחַלּוֹן וְחָדְרוּ קַוֵּי הַשֶּׁמֶשׁ הַשּׁוֹקַעַת אֶל תּוֹךְ הַבַּיִת פְּנִימָה וִיהִי אוֹר! וַתְּמַהֵר הָרוּחַ וַתָּסַר אֶת הָאָבָק מֵעַל הַשִּׁמְשׁוֹת וַתַּחְדֹּרְנָה קַרְנֵי הַשֶּׁמֶשׁ הַשּׁוֹקַעַת אֶל הַבַּיִת, וַתִּשָּׂא הָאִשָּׁה אֶת עֵינֶיהָ הַדּוֹמְעוֹת אֶל קֶרֶן הָאוֹרָה, וַתִּתְעוֹרֵר מְאֹד וַתִּקְרָא לֵאמֹר: הוֹי, יְלָדַי! חוּשׁוּ וְטַאטְאוּ אֶת הַבַּיִת, הָכִינוּ אֶת הַמְּנוֹרוֹת... עוֹד מְעַט וְשַׁבַּת קֹדֶשׁ בָּאָה!

– אִמִּי! – קָרָא אַחַד הַיְלָדִים – אֵין בַּמַּטְאֲטֵא בִּלְתִּי אִם שְׁלֹשָׁה אַרְבָּעָה שְׁבָטִים... תְּנִי לִי כֶסֶף וְקָנִיתִי מַטְאֲטֵא חָדָשׁ!

– אִמִּי! – קָרְאָה אַחַת הַיְלָדוֹת – הֵן הַמְּנוֹרוֹת נִתְּנוּ בַעֲבוֹט וְלֹא נִפְדּוּ עוֹד!...

וַאֲנָחָה מָרָה נִשְׁמְעָה בַּבַּיִת, וַתִּשְׁמַע הַשַּׁבָּת וַתַּבֵּט אֶל הָאִשָּׁה הַנֶּאֱנָחַת, וְאֶל הַיְלָדִים הַלְּבוּשִׁים קְרָעִים וְאֶל הָעֳנִי הַשּׁוֹרֵר בַּבַּיִת, וַתֵּרֶא דִמְעָה בְעֵינֶיהָ, וַתֵּרֶד הַדִּמְעָה וַתִּפֹּל עַל הָאָרֶץ וַתִּתְבּוֹלֵל בַּאֲבַק הָרִצְפָּה, – וַתִּזְהַר כְּזֹהַר שֹׁהַם שָׁחוֹר...

הַדֶּלֶת סָבְבָה עַל צִירָהּ.

וְאִישׁ כְּפוּף־קוֹמָה בָּא אֶל הַבַּיִת... דּוֹמֵם הוֹרִיד חֲבִילָה כְבֵדָה מֵעַל שִׁכְמוֹ וַיַּצִּיגָהּ בְּפִנַּת הַבַּיִת וַיֵּאָנַח אֲנָחָה מְמֻשָּׁכָה מְאֹד וַיֵּשֶׁב עַל הַכִּסֵּא...

אָפְסָה כָל תִּקְוָה! – קָרָא הָאִישׁ כְּמִתְיָאֵשׁ – הַזְּמַנִּים רָעִים מְאֹד... הַפַּרְנָסָה קָשָׁה כִּקְרִיעַת יַם סוּף... כָּל יְמֵי הַשָּׁבוּעַ כִּתַּתִּי רַגְלַי... לֹא יָדַעְתִּי מְנוּחָה גַם בַּיּוֹם גַּם בַּלַּיְלָה, וּמְאוּמָה לֹא נָשָׂאתִי בַעֲמָלִי... אָרוּר יוֹם אֻלַּד בּוֹ...

וּתְלוּנוֹת וּתְרוּעוֹת נִשְׁמְעוּ מִפִּי הָאִשָּׁה וְהָאִישׁ... וַיָּקָם שָׁאוֹן בַּבַּיִת וַיִּשָּׁמַע קוֹל חֲרָפוֹת וּקְלָלוֹת... וַיִּבָּהֲלוּ הַיְלָדִים וַיֶּחֶרְדוּ חֲרָדָה גְדוֹלָה וַיִּתְּנוּ קוֹלָם בִּבְכִי וַיְהִי הַבַּיִת לְחֶרְדַּת אֱלֹהִים...

וַיְמַהֵר הַשָּׂטָן וַיָּטָס טִיסָה אַחַת וַיַּעֲמֹד בֵּין הַשָּׁמַיִם וּבֵין הָאָרֶץ, וַיָּטָס טִיסָה שְׁנִיָּה וַיַּעֲמֹד בַּבַּיִת בְּתוֹךְ, וַיְמַהֵר וַיֶּאֱסֹף אֶת דִּמְעוֹת הַיְלָדִים אֲשֶׁר הִתְבּוֹלְלוּ בְחֶלְאַת הַבַּיִת וְאֶת הַחֹשֶׁךְ וְהָאֲפֵלָה, אֲשֶׁר בְּכָל פִּנּוֹתָיו, וַיִּקַּח אֶת קוֹלוֹת הַחֲרָפוֹת וְהַקְּלָלוֹת וַיַּעַשׂ לָהֶם כְּנָפַיִם וַיֹּאמַר: קְחוּ אֶת הַדְּמָעוֹת הָעֲכוּרוֹת הָאֵלֶּה וְהַעֲלִיתֶם אוֹתָן אֶל הָאֱלֹהִים וַאֲמַרְתֶּם לוֹ: הִנֵּה גַם הַשָּׂטָן בָּא אַחֲרֵינוּ!

וַתָּעַף הַמַּחֲנֶה הַשְּׁחוֹרָה לְהִתְיַצֵּב לִפְנֵי יְיָ, וַתֵּדַע הַשַּׁבָּת אֶת אֲשֶׁר נַעֲשָׂה וַתְּמַהֵר וַתַּעֲזֹב אֶת הַבַּיִת וַתָּעָף הִיא וּמַלְאָכָהּ הַטּוֹב לְהַעֲבִיר אֶת מִשְׁלַחַת הַשָּׂטָן וּלְהַקְדִּים לָבֹא אֶל יְיָ; אֶפֶס כִּי אֶחֱרָה הַמּוֹעֵד, כִּי אֵין מָהִיר מִן הַשָּׂטָן וּמֵעוֹשֵׂי דְבָרוֹ בִּרְצוֹתָם לַעֲשׂוֹת רָעָה...

– שׁוֹפֵט צֶדֶק! שׁוֹפֵט כָּל הָאָרֶץ! – קָרָא הַשָּׂטָן אֶל יְיָ – מַתָּנָה טוֹבָה הָיְתָה בְּאוֹצָרְךָ וְשַׁבָּת שְׁמָהּ, וַתִּתְּנֶהָ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל עַמְּךָ וַתֹּאמֶר אֲלֵיהֶם: קִרְאוּ לַשַּׁבָּת עֹנֶג! נוּחוּ בַיּוֹם הַזֶּה וְהִתְעַנְּגוּ! וְעַתָּה רְאֵה נָא גַם רְאֵה, אֶת כָּל הַחֶלְאָה וְהַחֹשֶׁךְ וְהָאֲפֵלָה, אֲשֶׁר מָצָאתִי בְּיוֹם שַׁבַּת קָדְשְׁךָ בְּבֵית יִשְׂרָאֵל בְּנֶךָ! שְׁמַע נָא אֶת קוֹל הַחֲרָפוֹת וְהַקְּלָלוֹת אֲשֶׁר הוֹצִיאוּ בָנֶיךָ בַּיּוֹם הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ הַזֶּה! הַעַל אֵלֶּה לֹא תִפְקֹד בָּם שׁוֹפֵט אֱמֶת?

וַיִּזְעַם יְיָ...

וַיִּרְגְּזוּ עַמּוּדֵי הַשָּׁמַיִם, וַיֶּחְשְׁכוּ כּוֹכְבֵי אוֹר, וּרְעָדָה אֲחָזָה אֶת כָּל מַלְאֲכֵי מָרוֹם.

וַיַּרְא הַשָּׂטָן כִּי עֵת זַעַם הִיא לִפְנֵי יְיָ, וַיִּשְׂמַח מְאֹד, וַיִּקַּח אֶת הַדְּמָעוֹת וַיְשִׂימֵן לִפְנֵי הֲדוֹם כִּסֵּא כְבוֹד יְיָ וַיֹּאמַר: שְׁפֹךְ יְיָ זַעַמְךָ עַל מְנָאֲצֵי שַׁבַּת קָדְשֶׁךָ, וְיֵדְעוּ כָל בָּאֵי עוֹלָם כִּי אֵין כָּמוֹךָ דּוֹרֵשׁ מִשְׁפָּט...

וַיַּבֵּט יְיָ אֶל הַדְּמָעוֹת הָעֲכוּרוֹת וַיַּרְא בֵינֵיהֶן אֶת הַדִּמְעָה אֲשֶׁר הוֹרִידָה הַשַּׁבָּת, עַל עֱנוּת הַמִּשְׁפָּחָה הָאֻמְלָלָה, וַיֹּאמַר: דִּמְעַת מִי הִיא זֹאת?

וַיֶּחֱרַד הַשָּׂטָן חֲרָדָה גְדוֹלָה וַתִּמָּלֶאנָה עֵינָיו דָם, כִּי רָאָה אֶת הַדִּמְעָה הַשְּׁחוֹרָה הַמֻּזְהֶרֶת כְּשֹׁהַם, וַיַּכִּירָהּ, כִּי דִמְעַת הַשַּׁבָּת הִיא; וַיִּזְעַף לִבּוֹ מְאֹד עַל אֲשֶׁר הֵבִיא גַם אוֹתָהּ לִפְנֵי יְיָ.

וּבְעֶצֶם הָרֶגַע הַזֶּה בָּאָה הַשַּׁבָּת וּבְטֶרֶם תִּקְרַב עַד לִפְנֵי כִּסֵּא כְבוֹד יְיָ, וַתִּקְרָא: חֶסֶד! חֲנִינָה! רַחֲמִים!

(סוף יבוא).

י. ב. לֶבְנֶר.

יְשִׁיבוֹת הַקּוֹנְגְרֶס הַשִּׁשִּׁי בְּבַזֶל.

עֲצֵלִיָּה.

(סוף).

רְפָאֵל יָדַע, כִּי עָלָיו לַעֲשׂוֹת כְּמַעֲשֵׂי חֲבֵרָיו וַיִּפְהַק גַּם הוּא וַיִּשְׁתָּרַע עוֹד הַפַּעַם וַיֵּרָדַם. אֲבָל הָעֵת אָרְכָה לוֹ מְאֹד עַד בִּלְתִּי נְשֹׂא. הוּא לֹא יָכֹל עוֹד לִשְׁכַּב. פַּעַם הוֹרִיד אֶת רַגְלָיו וּפַעַם הֵרִימָן; פַּעַם קָם מִמִּשְׁכָּבוֹ וּפַעַם שָׁב וְשָׁכַב, וַיִּתְהַפֵּךְ מִצַּד אֶל צַד מִבְּלִי מְצֹא מְנוּחָה. לְסוֹף קָצְרָה רוּחוֹ וַיִּשְׁאַל אֶת שְׁכֵנוֹ בַלָּאט: מָתַי יָקוּם הֶחָיִל?

— הָס! — קָרָא לוֹ שְׁכֵנוֹ וַיַּבֵּט אֵלָיו בְּבוּז.

רְפָאֵל הֶחֱרִישׁ. הַמֶּלֶךְ פִּהֵק עוֹד פַּעַם בְּקוֹל וְהָעָם עָנָה אַחֲרָיו עוֹד הַפַּעַם בְּפִהוּק אָרֹךְ וּמְמֻשָּׁךְ.

— הָהּ, נוֹרָא הַדָּבָר! — חָשַׁב רְפָאֵל בִּלְבָבוֹ. — רוֹאֶה אֲנִי, כִּי לֹא אוּכַל לִנְשֹׂא חַיִּים כָּאֵלֶּה לְאֹרֶךְ יָמִים. הֵן כְּלָלֵי הַדִּקְדּוּק וּשְׁאֵלוֹת הַחֶשְׁבּוֹן כְּאַיִן הֵם לְעֻמָּתָם. מִי יִתֵּן וְהָיָה לִי עַתָּה סֵפֶר הַדִּקְדּוּק בָּזֶה, וְלָמַדְתִּי בוֹ מְעַט. אֲנַסֶּה נָא לְבַלּוֹת אֶת הָעֵת בְּחֶשְׁבּוֹן קַל בְּמַחֲשָׁבָה, אוּלַי לֹא תֶאֱרַךְ לִי כָּכָה הָעֵת.

הוּא הֵחֵל לִסְפֹּר אֶת חֲבֵרָיו וַיִּכְפֹּל אֶת הַכִּפּוֹת שֶׁעַל רֹאשָׁם בַּסַּנְדָּלִים שֶׁעַל רַגְלֵיהֶם. הַכֶּפֶל הַזֶּה לֹא הָיָה קַל, כִּי רַב הָיָה מִסְפַּר חֲבֵרָיו, וַיִּשְׁנֶה וַיְשַׁלֵּשׁ חֶשְׁבּוֹנוֹ. וְכַאֲשֶׁר נִתְבַּלְבֵּל בְּמַחְשַׁבְתּוֹ, הֵחֵל לַחְשֹׁב בְּקוֹל, וַיָּקִיצוּ בְּנֵי חֵיל הַמֶּלֶךְ לְקוֹלוֹ, וַיִּתְעוֹרֵר הַמֶּלֶךְ גַּם הוּא.

— מַה־זֹּאת? — צָעַק הַמֶּלֶךְ בְּהָקֵן בְּחֳרִי אָף.

— הוּא מְחַשֵּׁב — עָנָה אֶחָד מִשָּׂרֵי הֶחָצֵר בְּמוֹרָא, בְּהַרְאוֹתוֹ בְּאֶצְבָּעוֹ עַל רְפָאֵל.

הַמֶּלֶךְ הִבִּיט אֶל רְפָאֵל בְּקֶצֶף וַיֹּאמַר:

— הִשָּׁמֶר לְךָ מֵעֲשׂוֹת כַּדָּבָר הַזֶּה, כִּי בְנַפְשְׁךָ הוּא. מִשְׁפַּט מָוֶת לַשּׁוֹקְדִים בַּעֲצֵלִיָּה.

אֵימָה גְדוֹלָה נָפְלָה עַל רְפָאֵל. וּמִן מָה שֶׁשָּׁכַב כְּבוּל עֵץ עַל סַפְסָלוֹ, וְלֹא הֵעֵז גַּם לַחְשֹׁב וְלִפְקֹחַ עָיִן.

אֲבָל הָעֵת אָרְכָה לוֹ מְאֹד. הָרְגָעִים וְהַשָּׁעוֹת אָרְכוּ כְּיָמִים בְּעֵינֵי רְפָאֵל, וְדָבָר לֹא נַעֲשָׂה מִבַּלְעֲדֵי פִּהוּק קַל מֵעֵת לְעֵת. מֵעוֹלָם לֹא אָרְכָה הָעֵת לִרְפָאֵל כְּמוֹ עַתָּה, מֵעוֹלָם לֹא הִרְגִּישׁ אֶת הַחַיִּים קָשִׁים כַּיּוֹם הַהוּא. הַשִּׁעוּר הַיּוֹתֵר גָּדוֹל, שְׁאֵלַת הַחֶשְׁבּוֹן הַיּוֹתֵר קָשָׁה הָיְתָה עַתָּה לְעֹנֶג בְּעֵינָיו לְעֻמַּת חַיִּים כָּאֵלֶּה. „הָהּ, מִי יִתֵּן וְיָכֹלְתִּי לִבְרֹחַ מִזֶּה וְלָשׁוּב בְּשָׁלוֹם לְבֵית הַסֵּפֶר!“, — חָשַׁב רְפָאֵל.

הַמַּחֲשָׁבָה הַזֹּאת לָקְחָה אֶת לִבּוֹ. הַדָּבָר הָיָה שָׁוֶה בְּנִסָּיוֹן קַל. הוּא קָם לְאִטּוֹ, וַיַּבֵּט סְבִיבוֹ לִרְאוֹת אִם אֵין אִישׁ רוֹאֶה אוֹתוֹ — וַיָּחֶל לָרוּץ.

—תִּפְ־שׂוּ־הוּ! — נִשְׁמַע קוֹל הַמֶּלֶךְ בְּפִהוּק אָרֹךְ, וַהֲמוֹן חַיָּלִים רוֹדְפִים אַחֲרָיו וּמְפַהֲקִים וְקוֹרְאִים: תִּפְ־שׂוּ־הוּ!

וְהוּא רָץ הָלְאָה, הָלְאָה עַד אֲשֶׁר נִכְשַׁל בְּגֶזַע עֵץ וַיִּפֹּל לָאָרֶץ — וַיִּתְפְּשׂוּהוּ.

— אֵי־כָה הֵ־עַזְ־תָּ לַ־עֲשׂוֹת נְבָ־לָה כָּ־זֹאת? — פִּהֵק הַמֶּלֶךְ בַּחֲמָתוֹ. — הַ־אִם לֹא הִבְ־טַחְ־תַּ־נִי לְעָבְ־דֵ־נִי בֶּ־אֱמוּ־נָה?

— אֲבָל חוּסָה נָא עָלַי הוֹד מַלְכוּת. כֹּחִי כָּשַׁל וְלֹא אוּכַל עוֹד נְשֹׂא חַיִּים כָּאֵלֶּה. תְּנֵנִי לָלֶכֶת מִזֶּה.

— הוֹי, — מוֹ־רֵד עַז פָּ־נִים. — קָרָא הַמֶּלֶךְ בְּפִהוּק אָרֹךְ מְאֹד. — הַ־אִם לֹא נִשְׁ־בַּ־עְ־תָּ לִי בֶּ־אֱמוּ־נָ־תְךָ, כִּי לֹא תַ־עֲבֹד עוֹד עֲבוֹ־דָה כָּל יָ־מֶ־יךָ?

— אֲבָל אֵינֶנִּי יָכֹל, הוֹד מַלְכוּת, חֵי נַפְשִׁי! אָנָּא, תֶּן לִי שִׁעוּרִים אֲחֵרִים, דִּקְדּוּק וְחֶשְׁבּוֹנוֹת! לֹא אוּכַל עוֹד נְשֹׂא אֶת הַבַּטָּלָה.

— הַ־שְׁמַעְ־תֶּם? — פִּהֵק הַמֶּלֶךְ בִּמְלוֹא פִּיו. — הוּא מְבַ־קֵּשׁ חֶשְׁ־בּוֹ־נוֹת וְשִׁ־עוּ־רִים! חֵטְא מָ־וֶת הַ־חֵטְא הַ־נַּ־עַר! רַב הַ־טַּ־בָּ־חִים! הָ־בֵא הֵ־נָּה הַ־קַּרְ־דֹּם, חוּ־שָׁה!

וְעוֹזְרֵי רַב הַטַּבָּחִים הֶעֱמִידוּ אֶת רְפָאֵל עַל בִּרְכָּיו וַיַּפְשִׁיטוּ מֵעָלָיו אֶת כֻּתָּנְתּוֹ וַיֹּאחֲזוּ בְּשַׂעֲרוֹת רֹאשׁוֹ וַיָּשִׂימוּ אֶת צַוָּארוֹ עַל גֶּזַע עֵץ אֲשֶׁר עַל שְׂפַת הַבִּצָּה, וְרַב הַטַּבָּחִים הֵרִים אֶת הַקַּרְדֹּם וַיְנוֹפְפֵהוּ עָלָיו.

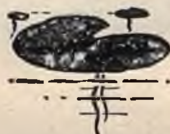
— הוֹי, חוּסוּ! הַצִּילוּ! — צָעַק רְפָאֵל בְּכָל כֹּחוֹ וַיִּתְנוֹדֵד. — — —

רְפָאֵל פָּקַח אֶת עֵינָיו וְהִנֵּה רֹאשׁוֹ נִשְׁעָן עַל מַחְבַּרְתּוֹ וּמֵאַפּוֹ נוֹזֵל דָּם.

לְקוֹלוֹ פָּרַץ שְׂחוֹק מִפִּי כָּל הַנְּעָרִים, וְהַמּוֹרֶה קָרָא עוֹד הַפַּעַם אֶת קְרִיאָתוֹ: „הוֹי, עַד מָתַי תִּהְיֶה נִרְפֶּה, רְפָאֵל?“ — וְעֵינֵי הַמּוֹרֶה הָיוּ עַתָּה פְּקוּחוֹת מְאֹד.

אוּלָם אֶת הַקְּרִיאָה הַזֹּאת קָרָא הַמּוֹרֶה בַּפַּעַם הָאַחֲרוֹנָה. רְפָאֵל יָדַע הַפַּעַם וְהִכִּיר, כִּי רָעָה הַבַּטָּלָה וְקָשָׁה אֶלֶף פְּעָמִים מִדִּקְדּוּק וְחֶשְׁבּוֹנוֹת וְשִׁעוּרִים.

י. מ. הַלֵּוִי זַלְקִינְד.

דון יצחק אברבנאל.

(סוף).

אך את כל יתר הנודדים מצאו צרות רבות ותלאות נוראות שאין לתארן בדברים; כמעט כלם ספו תמו בחרב וברעב ובדבר, ושאריתם נמכרו לעבדים ולשפחות, או הובאו כחזקת היד בברית הדת הקתולית.

כשנים עשר אלף נפש באו לנברה וישבו בה שנים אחדות. אך חמת פרננדו מלך ספרד רדפה אותם גם מעבר לגבול ארצו, כי הוא הפציר בדון יואן מלך נברה לגרשם מארצו, ודון יואן נעתר לו ויוצא פקדה לכל היהודים היושבים בארצו לבחור באחת משתי אלה: לעזב את ארצו, או את דתם. ויען כי יצאה הפקדה לפתע פתאם, וגם לא נתן להם זמן להועץ מה לעשות, המירו רבים את דתם ויתרם נדדו הלאה מבלי דעת אנה.

ודון יואנו מלך פורטוגליה הרשה לגולים לשבת בארצו לא יותר משמונה חדשים, וכל אשר ישאר בארץ אחרי הזמן הזה ימכר לעבד. רבים נסעו באניות אל אשר ישאם הרוח, אך רבי החובלים הרשעים גזלו מן הגולים את כל אשר היה להם, גם את בגדיהם פשטו מעליהם ויביאום אל אחד מחפי אפריקה השוממים ושם עזבום לגוע ברעב, או להיות לטרף לחיתו יער ולפראי אדם.

כאשר נודעו מעשי האכזריות האלה לגולים הנשארים בפורטוגליה, יראו לנסע באניות ספרד ופורטוגליה ולמסר את נפשם בידי האכזרים האלה; וכה ישבו בפורטוגליה עד עבר המועד, בתקותם, כי דון יואנו יחמל עליהם ולא יגרשם מארצו. אך דון יואנו היה אכזר מחיתו יער, ויקח את כל שארית הגולים וישימם לעבדים ולשפחות. רבים מהם מכר, ורבים נתן כמתנה לאצילי ארצו, אשר לקחו להם מכל אשר בחרו. ותמעט עוד בעיני המלך האכזר כי כבבשו את האבות לעבדים ולשפחות—צוה לקחת מהם את ילדיהם מבן שלש ועד בן עשר שנים ולשלחם באניות לאיי טומש, אשר נגלו אז, ולהנכם שם בדת הקתולית. ואיי טומש היו מלאים תנינים ועקרבים ופושעים אשר נשלחו שם בעונם. זעקות האמות, ילְלת הילדים ובכי האבות אשר מרטו שער ראשם, לא עוררו חמלה בלבב המלך האכזר הזה. אשה אחת, אשר שדדו ממנה שבעת ילדיה, נפלה לרגלי המלך בצאתו מבית התפלה ותבך ותתחנן לו להשאיר לה את ילדה הצעיר והרך. אך המלך האכזר הדפה מפניו באמרו: „הנה היא מילְלת ככלבה בהלקח ממנה גוריה”.

אמות רבות בחרו במות מחיים, ותתנפלנה עם ילדיהן הימה. ודון יואנו לא השיב דברו אחור. רב הילדים מתו בדרך ואלה שבאו אל איי טומש בחיים היו לטרף לתניני הים והאגמים, ואך מתי מספר נשארו בחיים.

גם הגולים הנודדים לחפי אפריקה ספו תמו ברעב ובמגפה, אשר פרצה בהם, ושאריתם נמכרו לעבדים ולשפחות. גולים רבים עלו על החוף הקרוב לעיר פס אשר במרוקו; אך הערבים תושבי העיר לא נתנום לבא העירה, פן ייקר מאד כל אכל בהקבץ אליהם עם רב. על כן נאנסו הגולים לשכן בשדות ולאכל עשב כבהמות, וגם זאת לא מצאו, כי לא היה גשם בארץ. ביום השבת עקרו את הצמחים בשניהם, כי לא חפצו לחלל את השבת ולעקרם בידיהם. והרעב והדבר עשו בהם שמות, והמשלמים תושבי המקום האכזרים עשו בהם כרצונם. אבות רבים מכרו את אחד מבניהם בלחם למען השיב נפש יתר הבנים הגועים ברעב. היו אמות אשר המיתו את ילדיהן בידיהן להצילן מענויי הרעב הנורא. איש אחד ראה את אביו מתעלף ברעב, וילך וימכר את בנו בלחם להשיב נפש אביו הזקן ולהיותו ברעב, אך כאשר שב מצאהו כבר מת. ילדים רעבים למאות נדדו על החוף ובעלי האניות האכזרים קראום לרדת אליהם, בהבטיחם אותם לתת להם לחם, ואך ירדו אל האניות עזבו האניות מהר את החוף, ולא שמו לב לבכי הילדים ולזעקת אבותיהם, ויעבירום לארצות רחוקות וימכרום שם לעבדי עולם. לסוף חמל מושל העיר על האמללים ההם ויצו להוציא לחפשי את הילדים, אשר נקנו בלחם.

אין קץ לכל הצרות והתלאות והענויים אשר מצאו את הנודדים האמללים. הקול יצא, כי כאשר אסרה ממשלת ספרד על הגולים לקחת עמהם את כספם וזהבם, התחכמו הגולים ויבלעו מטבעות זהב אל קרבם. ועל כן ארבו להם אנשים רעים ויבקעו את בטנם לחפש את הזהב במעיהם. בעלי־אניות רבים עשו להם שחוק בבכי היהודים ובהגיע האניה אל לב הים השליכום הימה ויתענגו על המחזה בהאבקם עם הגלים.

באניה אחת פרץ הדבר בין היהודים הגולים, וימהר רב החובל ויקרב אל היבשה במקום שמם ויגרשם מן האניה, ויסע לדרכו. שם מתו רבים ברעב ושאריתם התאמצו ללכת ברגלם עד בואם אל עיר מושב. בין האמללים האלה היו איש ואשתו ושני ילדיהם, אשר התנהלו לאט אחרי המחנה, כי לא היה להם כח ללכת. האשה התעלפה ותמת, והאיש אמץ שארית כחו וישא את ילדיו על זרועותיו וילך הלאה, עד אשר כשל כחו ויפל ארצה ויתעלף. כאשר שב רוחו אליו ראה והנה גם שני ילדיו שוכבים מתים לארץ. אז התחזק האיש ויקם על רגליו וישא עיניו השמימה ויקרא:

— אלי, אלי! רבות פעלת להעבירני על דתי; אבל בך נשבעתי, כי למרות כל צבא המרום במרום לא אבגד

באמונתי; יהודי הייתי ויהודי אהיה כל עוד נשמתי בי! —
ויאסף עפר ועשבים ויכס את גופות ילדיו וילך הלאה עד בואו אל המחנה.

ואת כל התלאות הנוראות האלה סבלו על תורתם ואלהיהם, אשר יקרו בעיניהם מן החיים ומכל חמודותיהם.

כל זאת באתנו ולא שכחנוך
ולא שקרנו בבריתך.

IV.

וגם משפחת אברבנאל לא יצאה בשלום מארץ הדמים הזאת. כי בטרם יצא דון יצחק אברבנאל וביתו מספרד, חבלו הכהנים תחבולה לעצרם בקרב הארץ ולהטות את לבבם אל הדת הקתולית. ולדון ליאון, הוא הרופא החכם יהודה בן דון יצחק אברבנאל, שהיה אהוב ונכבד מאד בהיכל פרננדו ואיזבלה, היה בן יחיד ושמו יצחק, כשם אבי אביו, והוא ילד בן שנה בעת ההיא; ויועצו הכהנים לגנב את הילד הזה ולהביאו בברית הדת הקתולית, ואז ימשכו גם הוריו אחריו באהבתם אותו, ואז ישאר בארץ גם דון אברבנאל הזקן עם בנו בכורו, אשר אהב בכל לב. ואולם העצה הרעה הזאת נודעה לדון יהודה וימהר וישלח את הילד עם מינקתו באישון לילה מעבר לגבול ספרד ארצה פורטוגליה הקרובה. אך הילד נמלט מן הפח ונפל אל הפחת, כי כאשר נודע לדון יואנו השני, מלך פורטוגליה, כי הובא נכדו של דון יצחק אברבנאל אל ארצו; והמלך היה שונא בנפש לאברבנאל ולביתו, וישמח כי יוכל לעשות בו נקמה. ויצו לקחת את הילד ולהביאו בברית הדת הקתולית, ולא ראה עוד הילד את אבותיו עד עולם. ודון יהודה, האב האמלל, התאבל על בנו זה כל הימים וימאן להתנחם ויקונן עליו קינה מרה מאד.

כשבת דון יצחק אברבנאל בנאפול שב להגות בתורה ולכתב את באורו לספר מלכים, אשר חדל ממנו לפני שמונה שנים בקחתו על שכמו משרת שר האוצרות למלך ספרד. אל העיר ההיא באו עוד רבים מעשירי היהודים הגולים, וכלם מצאו מנוחה ומחסה בממשלת המלך הטוב והרחמן פרננדו הראשון. כאשר נודע הדבר למלך ספרד, כתב מכתב מלא תוכחות למלך נאפול וידרש ממנו לגרש את הגולים מארצו ולהשיב את רכושם אליו, כי הונם וכל אוצרותיהם קנין עולם הם למלכות ספרד. אך המלך פרננדו הראשון לא שמע לדבריו ויהי למגן לגולים כבראשונה. ואף גם זאת עשה,—כי ממכתב מלך ספרד נודע לו, כי גם החכם הגדול דון יצחק אברבנאל יושב בין אחיו הגולים בארצו, ויקראהו אליו ויפקידהו לשר על אוצר הממלכה ולייעץ לו בכל עניני המדינה.

כאשר עלה דון אברבנאל עוד פעם לגדולה, הכר על לב מלכו הטוב, כי יוסיף להגדיל חסדו עם אחיו הגולים האמללים, אשר באו לשבת בגבול ארץ מלכותו. והמלך עשה את בקשתו והפליא את חסדיו עמהם ויהי להם כאב רחמן. עין עם הארץ היתה רעה מאד בגולים האמללים, כי מרב התלאה אשר מצאתם בנדודיהם בים, דבקו בהם מחלות רבות, וכעבר ששה חדשים לשבתם בנאפול פרצה בם מגפה וימותו בהם רבים. בהגיע השמועה אל המלך, צוה אותם בלאט לקבר את מתיהם באישון לילה, פן יראה העם והתקשר עליהם לגרשם מן הארץ. אך הדבר נודע והעם והשרים התקוממו יחדו וידרשו מאת המלך בחזקה לגרש את היהודים מן הארץ. אך המלך לא רצה בשום אפן לעשות את בקשתם, גם בחר להתפטר ממלכותו מעשות אכזריות כזאת. ולעצר בעד הרעה צוה לבנות ליהודים בתי חולים מחוץ לעיר, וגם רופאים שלח להם וימלא את כל מחסורם.

זכר המלך הרחמן הזה, בן דורו של המלך האכזר הספרדי, נשאר לברכה בפי גולי ספרד, ולא ישכח מזרעם עד עולם.

בשנה השנית מת המלך הטוב הזה וימלך אלפונזו בנו תחתיו. וגם הוא אהב את דון אברבנאל ויכבדהו כאב לו וישאירהו על משמרתו הגבהה. אז עלה קרל השמיני מלך צרפת וילכד את נאפול, והמלך אלפונזו ברח מפניו אל אי סיציליה. כל שריו ועבדיו עזבוהו ורק דון יצחק אברבנאל לבדו נשאר נאמן לו בכל לבבו ויתענה בכל אשר התענה מלכו, עד אשר חלה המלך וימת.

כנפל העיר נאפול ביד צר נפזרו כל בני משפחת אברבנאל לכל רוח. ודון יצחק היה נע ונד בארץ וילך קודר ביגונו, כי כל בניו עזבוהו וכל הון ביתו וספריו הרבים היקרים לו מכל הון, היו לשלל לצרפתים. אחרי עבר חדשים אחדים באה הארץ הזאת בידי פרננדו מלך ספרד; ואז נאנסו כל הגולים להמלט מפניו כמפני זאב טורף, וירדו באניות לבא לארצות אחרות. בדרך מצאום שנית צרות רבות ורעות, כי נפלו בידי שודדי ים, אשר מכרום לעבדים ולשפחות. אך היהודים היושבים בטורקיה ובאיי יון חשו לעזרת אחיהם השבוים ויפדום מידי אדוניהם ויוציאום לחפשי. ורק מעטים מגולי ספרד אשר בנאפול, מצאו להם מפלט בארץ שלום, ובתוכם היה גם דון יצחק אברבנאל, אשר נמלט עם מתי מספר מאחיו הגולים אל אי קרפו. שם ישב שמונה שנים בודד לנפשו, רחוק מאשתו ובניו הנודדים בארצות שונות, ויהגה בתורה. שם מצא במקרה את ספרו „מרכבת המשנה", הוא באורו לספר „דברים", אשר אבד ממנו לפני עשרים שנה, בטרם שגמר אותו, ויגמרהו שם, וגם חבר עוד ספרים רבים.

לסוף בא דון יוסף בנו השני לעיר ויניציה אשר באיטליה ויתישב בה. שם יצא לו שם גדול כרופא חכם ומפליא לעשות. אז בא אליו דון יצחק אביו. שם נח מעט מעצבו ומנדודיו הרבים. שם שב אליו גם כבודו; כי שרי הרפבליקה (ממשלת העם) בויניציה, אשר שמעו על דבר חכמתו הרבה, כבדוהו מאד ויועצו עמו בעניני המדינה וגם בחרו בו לשופט בריבם עם ממשלת פורטוגליה, ובחכמתו הרבה השלים ביניהם ויהי

לְתִפְאֶרֶת. שָׁם כָּתַב דּוֹן אַבַּרְבַּנְאֵל אֶת בֵּאוּרוֹ הַיָּקָר לְסִפְרֵי הַנְּבִיאִים הָאַחֲרוֹנִים וַיְחַבֵּר עוֹד סְפָרִים מְלֵאִים תּוֹרָה וְחָכְמָה רַבָּה.

בִּשְׁנַת רס"ח חָלָה דּוֹן אַבַּרְבַּנְאֵל אֶת חָלְיוֹ אֲשֶׁר מֵת בּוֹ, וְהוּא אָז בֶּן אַחַת וְשִׁבְעִים שָׁנָה. כָּבוֹד גָּדוֹל נַעֲשָׂה לוֹ בְּמוֹתוֹ וְשָׂרֵי וִינִיצְיָה וְכָל גְּדוֹלֶיהָ הָלְכוּ אַחֲרֵי מִטָּתוֹ. וּבָנָיו הֶעֱלוּ אֶת אֲרוֹנוֹ לְפַדּוּבָה וַיִּקְבְּרוּהוּ שָׁם בְּקִבְרוֹת גְּדוֹלֵי יִשְׂרָאֵל. אַךְ לִמְקוֹם מְנוּחָתוֹ זֶה לֹא נִשְׁאַר כָּל זֵכֶר, כִּי בִשְׁנַת רס"ט הָיְתָה מִלְחָמָה בִּסְבִיבוֹת פַּדּוּבָה וּשְׂדֵה הַקְּבָרוֹת נֶהֱרַס כֻּלּוֹ וְלֹא יָדַע אִישׁ אֶת קְבוּרָתוֹ עַד הַיּוֹם הַזֶּה.

סְעַדְיָה אֶבֶן שׁוֹשָׁן.

מִכְתָּבִים.

לחברי קוראי ה„עולם קטן"!

זה כשלשה חדשים אשר יסדנו בעירנו אגודה „צעירי ציון", אשר מטרתה להפיץ דעת שפת עבר ורעיון הציוני בין בני הנעורים. למטרה הזאת הננו נותנים בכל שבוע סך 3 קאפ', ובעד הכסף הנאסף אנחנו קונים ספרים וגם הננו חותמים על שני עקזמפלרים מה„עולם קטן". פעם בחדש הננו מתאספים בבית אחד מהחברים ואחדים מנכבדי הציונים בעירנו ינאמו נאומיהם ואנחנו שרים שירים לאומיים. התקנה הראשית של אגודתנו היא לדבר בינינו בשפת עבר. עתה הננו מכינים את עצמנו לערוך נשף־ילדים בחמשה עשר באב והננו לומדים את המחזות: „יהודה וויליק" ו„מנחה חדשה". מי יתן והיתה בכל עיר אגודה כזאת, כי בראות בנות העיר את הדבר הזה יסדו גם הן אגודה „בנות ציון" למכור מרקאות. הן מוכרות בכל שבוע מרקאות בערך בעד שני רובלים.

ברגשי כבוד ובברכת ציון

וישטינץ פלך סובלק. יצחק כהן.

לחברי קוראי ה„עולם קטן"!

במכתב הזה הנני מודיע את כל חברי קוראי ה„עולם קטן" כי גם בעירנו פיטרה, רומניה, נפרץ רעיון הציונים. —

בעירנו יש גם חברות ציונים: חברה אחת של אנשים באים בימים, חברה שניה של נשים ובתולות וחברה שלישית של תלמידי הגימנזיום אשר בפיטרה — כלנו ציונים נלהבים, ומאספים כסף גם למען הרחבת הרעיון הציוני, גם למען גאולת ארץ ישראל. —

בעירנו יש גם בתי ספר לנערים ולנערות. — שם לומדים — מלבד שפת המדינה, ויתר הלמודים כבבתי הספר אשר להממשלה — גם שפת עבר באופן יותר טוב מפי מורים מומחים אשר בראשם עומד המורה המצוין „מבש"ן", הוא המחבר את ספר „דברי הימים לבני ישראל", ומשנהו המורה המובהק מר סופרין.—

במכתב הזה אני אומר להציע גם זאת: כי כל אחד מקוראי „עולם קטן" יבחר לו חבר בן־גילו במספר שנותיו מארץ או מעיר אחרת לבא עמו בחליפות מכתבים בשפת עבר. — הנני מקוה כי הצעתי תמצא חן בעיניכם.

הלל וַיסמן.

לבית מערכת „עולם קטן"!

כפי הצעת רב אחד מקוטין, שתלמידי כל בית ספר ישלמו פרוטה אחת לכל נפש כופר נפשות בית אביו לטובת היתומים בני חללי הפרעות בקישינוב, הננו נותנים כל אחד ואחד כופר נפשות בית אבותינו, אשר שולחים אנחנו במכתב הזה, ומבקשים את מערכת „עולם קטן" לשלח את הכסף לקישינוב וגם מציעים אנחנו לפני כל חברינו הקטנים, בכל מקום שהם לבל ישכחו את היתומים הקטנים וישלחו להם כפר נפשותם ונפש בית אבותיהם פרוטה אחת לכל נפש. וברכת היתומים עלינו תבא. המנדבים: טרטקובסקי סוני 10 ק. בגנובסקי אברהם 25 ק. האחים ונסקי בן־ציון וואב 10 ק. פיסטרוב מרדכי 11 ק. קוטיינרודסקי פרץ 10 ק. מרטקובסקי שמחה 5 ק. קוטיינרודסקי שלמה 2 ק. אויברמן ליב 12 ק. סך הכל 85 ק.

צרקססי פלך קיוב, תלמידי בית־ספר של ה'. דובניקוב.

לחברינו הנעימים קוראי ה„עולם קטן" שלום וברכה.

אנחנו תלמידי מר ל. סטרופינסקי, בקראנו את דבר האסון הנורא אשר קרה לאחינו האמללים בעיר קישינוב, אשר כמה אנשים נהרגו נשחטו ועונו בכל מיני ענויים, ילדים וילדות הרבה נשארו יתומים בלי משען ומשענה, נכמרו רחמינו עליהם ונאסף מתלמידי בית ספרנו ומאנשים שונים לטובת היתומים כפי הצעת מר אושיסקין סך חמשה רו"כ ועשרים וחמש אגירות (5,25 ר'), אשר הננו שולחים אותם אל בית מערכת „עולם קטן" לשלחם לתעודתם, וגם אתם חברינו האהובים השתדלו לאסף כסף לטובת היתומים האלה כל אחד בעירו. מבקשים אנחנו להודיענו ב„עולם קטן" את הרשם אשר עשה עליכם האסון הקישינבי הנורא. שלום לכל חברינו ואוהבינו קוראי וכותבי עברית.

המאספים: ראובן חי־טוביץ, אפרים כהנוביץ, יצחק דרהונסקי, מתתיהו קצנלסון. (הורביל פ. מינסק).

נדבות

שנתקבלו ע"י מערכת ה„עולם קטן" בקרקוי:

בעד יתומי קישינוב:

שלום רלקין וצפורה ברון (אוודה) 1 ר'. — באריסה־החדשה נאסף ע"י אהרן זורבוביץ סך 1,88 ר' מאת הנערים: שמואל שניצר 30 ק'; שמואל פינמן, נ. קונסטנטינובסקי, יחזקאל סטברינסקי, — כ"א 20 ק'; יוסף פינמן 15 ק'; ב. קוטלרבסקי, מ. קוטלרבסקי, צ. גלוחובסקי, יואל פולקובסקי, א. שטרובסקי, חיים גורוחובסקי, ישראל בולוטשניקוב — כ"א 10 ק'; ישראל גלפנבין 8 ק'; שמעון גורוחובסקי 5 ק; — מליונה (פלך ארול) קבלנו סך 14,53 ר' שנאספו ע"י הנערים: זלמן ואהרן לנון ויוסף סורוקין סך 2,64 ר'; ע"י שבתי אוין סך 10,90 ק'; ס"ה 13,54 ר'. — הנערים צבי בירקהן, שאול נינזבורג, אלכסנדר לוינסון, יעקב לוינסון, יהושע רוסעצקי, דוד סטופל, אשר סטופל, (דובלן) 5 ר'. — זלמן אפשטין (קיוב) 50 ק'. — בקיוב ערכו תלמידי א. גורויץ, והם: משה אשרוב, זאב שכנוביץ, מאיר קומר, חיים גורויץ, שלמה ברוידה, אריה שכנוביץ, אריה רבלינקו, שמעון קריטשור, — את המחזה „מנחה חדשה" למר מונוסביץ („עולם קטן" חוברת כ"ב), לטובת יתומי קישינוב. נאסף סך 5 ר'. — אגודת הנערים בשם „תחית השפה" בשפולה (פלך קיוב) אספו ביניהם סך 2 ר'; ב.

דיין 26 ק׳, י. סיניבסקי 23 ק׳, א. גולדברג 17 ק׳, ד. טרמבובלר 18 ק׳, י. זבורובסקי 15 ק׳, א. קנדסקי 10 ק׳, ב. כהנא, ל. מרובו׳, ל. אברוצקי, מ. לטשיטשבסקי — כ״א 9 ק׳; מ. לנדה 8 ק׳, א. כהנא 6 ק׳, א. גולדשטין, א. טרמבובלר, י. פטרקובסקי — כ״א 5 ק׳; י. לחובצקי, ל. רויטבורד כ״א 4 ק׳; ל. קרלניק 3 ק׳. ברגינסקי וזורבסקי 18 ק׳. — יהודית מלמד (דוינסק), תלמידת הגימנזיום, אספה בין חברותיה, תלמידות הגימנזים, סך 2,60 ר׳: ולדה ויטנברג, קוריצקי כ״א 50 ק׳; מנוחה ויטנברג 30 ק׳; שרה מובשזון, בכמוטסקי, — כ״א 25 ק׳; הרכבי, לוריה, פינקלמן, יהודית מלמד — כ״א 20 ק׳. — מרות יהודית נטלר וקרינה לנדו אספו במשתה הנשואים בבית ה׳ לרנר סך 4,80 ר׳: על הנשואים בבית הנ״ל 2,30 ר׳; זאב מרן, מרקיל גלר, כ״א 1 ר׳; יצחק זאב מוזיר 50 ק׳. —בעיר קולבושובה (גליציה) נאסף סך 35 קרונה עם 54 הלר מאת: יעקב אקשטין 4 קר.; משה אקשטין, מאיר משה ים כ״א 2 קר.; זנויל גולדברג, אברהם אקשטין, בנציון ספיר, ראובן אקשטין, שלמה זונטג, צבי יוסף ויכסלבוים, עקיבא שמיד, אברהם יצחק אנגלברג, ל. לוסטיג כ״א 1 קר.; ישראל ריך, דוד גרובשריפט, מנדל אקשטין — כ״א 60 הלר; דוד פרלמן, שמחה שטורם,—כ״א 50 ה.; פנחס ריך, אברהם הוטנר, יצחק ליבליך, פישל ברנר, אליעזר מאיר, וולף ליבוביץ, שמואל נוטוביץ, אברהם גרינשטין, יעקב אקשטין (הצעיר), פישל אקשטין, אברהם ראפפורט — כ״א 40 ה.; מנדל שפילמן, מנדל פמשטין, חיים שרק, שמואל וים, יהושע שנול, משה גרובשריפט, יצחק רוזנפלד, ליב בק, אייזיק בנשטוק, אליהו אליעזר —כ״א 30 ה.; יוסף רוזנפלד, מאיר נילר, יוחנן נימן, חיים רפפורט, יוסף בלוי, יצחק בלוי, שמלקה גולדקלנג, נתנאל בלוט, איזיק צוקרמן, מנדל דינסטג, קופיל נימן, ישראל גרטנר, פנחס גולדברג, לוי אונגור, אליעזר אפלבוים, מאיר וולף חיים, זיסל פינגר, אלתר ליבר, אהרן שפילמן, קלמן קלין, קלמן בירנבוים, נפתלי זלסיק. חיים מרדכי וכטל, נטע בילפלד, יצחק בילפלד, הירש רוזנברג, מתתיהו בליצר, יעקב יצחק סיסמן, ליב טיטלבוים, מרדכי ריז, משה יששכר אלבוים, מ. קלר, משה קורפיול, שלום ריך, חיים צוקרברויט, בצלאל ארגל, משה נצל שרק — כ״א 20 ה.; בצלאל גרינשטין, שלום רבהון, ליב בירמן, משה ויזנפלד, אליעזר וים, קרינר, זלין טנדר, חיים גרטנר, יוסף רוטשטין — כ״א 10 ה.; שמעון זילבר 4 ה. —

המו״ל: הוצאת „תושיה״ בורשה.
העורכים: א. ל. בן־אביגדור וש. ל. גרדון.
כתבת ה„עולם הקטן״:
КНИГОИЗДАТЕЛЬСТВО „ТУШІЯ“, ВАРШАВА.
Verlag „TUSCHIJAH“, Warschau.

Herausgeber u. Eigenthümer: Verlag „Tuschijah“. Verantwortlicher Redacteur S. M. Laser. Druck von Josef Fischer in Krakau